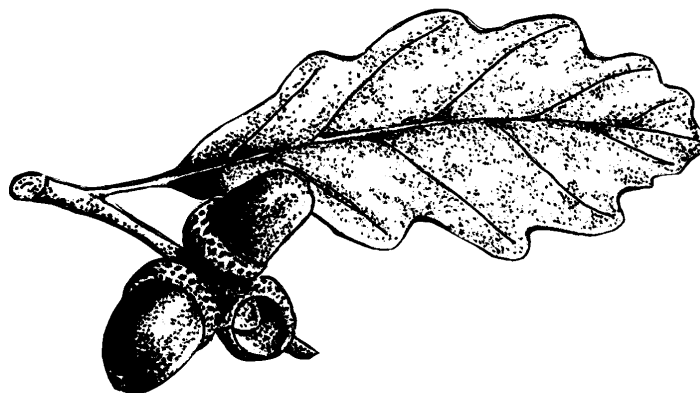

TÖLGYLEVÉL

A TÖLGY TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

**A világ másik vége II.
Emlősvédelmi Fórum a Fővárosi Állat- és Növénykertben
Sok - sok keréken
Gondolatok a boksák mellett
Természetvédelem, avagy természetes védelem?
Játsszunk...
Nitedula - hangolt vertikál 144 MHz-re
Sínek a tájban 3.**

**MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE
1999 (I. ÉVFOLYAM)**

**INGYENES
3. SZÁM**

Szerkesztőbizottság:

Halász Erika főszerkesztő és mindenek

A 2. szám szerzői:

Sárospataki Miklós bombuszológus
(GATE Állattani és Ökológiai Tanszék)

Szegő Iván Miklós újságíró

Hecker Kristóf hallgató és madárhangológus
(GATE KTI IV. évf.)

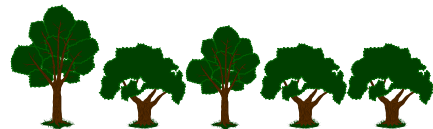
A. A. Milne író, költő

Szelényi Gábor kisvasút szakértő és természetfotós
(GATE Állattani és Ökológiai Tanszék)

Dorogman Csilla hallgató
(GATE MTK II. évf.)

Bakó Botond Zoltán peleológus
(GATE Állattani és Ökológiai Tanszék)

TARTALOMJEGYZÉK

A világ másik vége II.	3
A PelePressz Jelenti	6
Az extenzív művelésű gyümölcsösök szerepe	9
The Dormouse and the Doctor	12
Sínek a tájban 3.	15
Tűzokfészek őrzés a pusztában	18
Alkoholok és állatok	21
Bemutatkozik a Tölgy	24
Könyv tallózó	25

A világ másik vége II.;

Új-Zéland Északi szigetének néhány természeti nevezetessége

Írta: Sárospataki Miklós

Új-Zéland Északi szigetén, a Délihez hasonlóan meglehetősen sok természeti látványosság várja az ide látogatókat. Sajnos itt talán még kevesebb az eredeti, természetközeli állapotában megmaradt terület, mint délen, de így is jó néhány nemzeti parknak ad otthont a sziget. A legfőbb nevezetességek azonban itt a különféle vulkáni és posztvulkáni tevékenységeket mutató területek. A Pacifikus és Indo- ausztráliai litoszféra lemezek találkozási vonala itt a sziget kellős közepén húzódik dél-délnyugat - észak-északkeleti irányban. Ennek köszönhető, hogy a sziget közepén nagyon sok a hőforrás, többfelé találkozhatunk kisebb-nagyobb gejzírekkel, iszapfortyogókkal, sőt aktív vulkán is akad jó néhány.

A sziget déli csücskén található az ország fővárosa, Wellington. Innen északra indulva, mintegy harminc km-re Masterton városától található a Mt Bruce National Wildlife Centre. Ez tulajdonképpen egy kis "rezervátum", ahol nagyon sok őshonos új-zélandi állatfajt, főként madarakat lehet megtekinteni. Ezen fajok legtöbbször ma már a kihalás veszélye fenyegeti, és nagyon kevés helyen találhatóak meg természetes élőhelyeiken. Itt Mt Bruce-on hatalmas aviáriumban láthatók a legkülönbözőbb őshonos madárfajok. Mivel igyekeztek a lehetőségekhez képest minél természetesebb körülményeket kialakítani az állatoknak, így a látogatóknak igencsak oda kell figyelni, ha meg akarják pillantani a madarakat. Az állatokat itt nem csak bemutató célzattal tartják, hanem a veszélyeztetett fajok mesterséges szaporításával is próbálkoznak.

Az egyik nevezetes madárfaj, ami a parkban megtalálható, a takahe (*Notornis manteli*). Ez a guvatfélék családjába tartozó, meglehetősen nagy testű (52 cm hosszú), tömzsi, röpképtelen madár a magas hegyek füves területein él. A magasra növvő fűvel táplálkozik, és ez alá rejtje fészket is. A fehér telepések megérkezése után a betelepített háziállatok és a bozóttüzek nagyon megtizedelték az állományukat. Olyannyira, hogy mintegy ötven éven át kihaltak hitték ezt a fajt. Egészen addig, amíg 1948-ban a Déli sziget egy elzárt völgyében fel nem fedezték egy elszigetelt populációját, és így a "kihalt" faj "feltámadhatott". Ez a történet ihlette egyébként Gerald Durrellt a "Hahagály" című könyvének megírására.

Sajnos újrafelfedezésük után is rohamosan csökkent a takahék száma. A nyolcvanas években már alig 120 egyed élt természetes élőhelyén. Ezért a tudósok intenzív mentőakcióba kezdtek. Először is a madár még meglevő természetes élőhelyeiről kiirtották a betelepített szarvasokat, hogy ne egyék el a táplálékot a takahék elől. Másrészt mesterséges keltető programot indítottak be. A takahe általában két tojást rak, de az egyik fióka gyakran elpusztul. Ezért minden tavasszal begyűjtik a fészkekből az egyik tojást, és inkubátorban keltetik ki. A kikelő fiókákat “mű-anyák” (a felnőtt madarakhoz hasonló, fűtött modellek) jelenlétében nevelik, amik alá bebújhatnak melegedni. Táplálásukat is takahe formájú kesztyűbábok segítségével végzik, anélkül, hogy a fiókák egyszer is látnák ember gondozóikat. Ez azért fontos, hogy ne a gondozó képe vésődjön be ebben a szenzitív életszakaszban, és ne az emberhez kötődjenek a felnövő madarak. Egy éves korukban a fiatalokat kihelyezik olyan elkerített füves területekre, ahol megtanulhatják a természetes táplálkozás fortélyait. Két éves korukban pedig visszatelepítik őket a hegyekbe, ahol csatlakozhatnak vadon felnőtt fajtársaikhoz.

A Mt Bruce parkban helyet kapott egy “éjszaka háza” is. Ez egy olyan ház, ahol a napi ritmust mesterségesen megfordítják, vagyis napközben van éjszaka. Így a látogatók megtekinthetik az éjjel aktív állatokat is, mint például Új-Zéland címermadarát a kiwit (*Apteryx australis*), vagy a híres “élő kövületet” a hidasgyíkot, vagy tuatarát (*Sphenodon punctatus*). Mindkét említett faj nagyon kevés helyen található már meg természetes körülmények között, hiszen az ember, és az általa betelepített emlősök (főleg a kutyák, macskák és patkányok) hatalmas mészárlást végeztek közöttük. Már csak néhány apró sziget van, amelyik mentes a patkányoktól, macskáktól, és csak itt tudnak fennmaradni ezek az ősi fajok.

Továbbmenve északnak, a sziget közepén találjuk a Tongariro Nemzeti Parkot. Ez volt az ország első nemzeti parkja, melyet 1894-ben alapítottak. A park területét az évek során újabb darabokkal toldották meg, jelenlegi nagysága 752 km². A park nagy részét a hatalmas vulkáni fennsík alkotja, amit három, különböző korú vulkáni kúp ural; a Tongariro, a Ngauruhoe és a Ruapehu. Maga a fennsík földtani értelemben fiatal képződmény, az erőteljesebb vulkáni tevékenység a harmadidőszak legvégén kezdődött. A Tongariro a legöregebb vulkán, melynek kúpja már erősen lekopott az idők folyamán. Mindazonáltal ma is aktívnak tartják, a legutóbbi kitörése 1926-ban volt. A Ruapehu, a három közül a legmagasabb (2797 m) és igen aktív vulkán. A legutóbbi időkben 1969-ben, 1975-ben és 1988-ban volt komolyabb vulkáni tevékenység a hegyen. Új-Zéland egyik legnagyobb természeti katasztrófája volt, amikor 1953 karácsony estéjén a hegy krátertava kinyomta a kráter falát. A lezúduló víz rengeteg laza anyagot sodort magával, és iszapárként elsodorta a Wellington-Auckland vasútvonal viaduktját a rajta éppen áthaladó tömött szerelvényel együtt. 153 ember vesztette életét a szerencsétlenségben.

A harmadik vulkáni kúp, a Ngauruhoe, sokkal fiatalabb a másik kettőnél. Becslések szerint csak az elmúlt 2500 év alatt alakult ki, és 2291 m magas. Szemben a másik két, többkürtős vulkánal, a Ngauruhoe-nak csak egy kürtője van. Ezért alakja sokkal szimmetrikusabb azoknál, szinte teljesen szabályos kúp. Ez a legaktívabb új-zélandi tűzhányó, robbanásos (explozív) jellegű kitörései között legfeljebb néhány esztendő telik el.

A Tongariro Nemzeti park északi csücskénél található Új-Zéland Balatonja, a Taupo tó. Ez az ország legnagyobb tava, felülete valóban közel akkora, mint a Balatoné. Alakja azonban inkább

kerekded. Feltételezések szerint egy kb. kétezer évvel ezelőtti hatalmas vulkáni kitörés eredménye az a mélyedés, melyet a tó vize feltölt. A vulkáni kaldera alakja és mélysége időközben sokat változott a szomszédos vulkánok tevékenysége miatt. A tó jelenlegi legnagyobb mélysége kb. 160 m, átlagos tengerszint feletti magassága 357 méter.

A tótól még tovább északra található az ország egyik leghíresebb posztvulkáni tevékenységeket mutató helye, Rotorua. A Taupoból idelfelé tartó úton azonban még érdemes egy kitérőt tenni. A tótól kb. 40 km-re van ugyanis az Orakei Korako, a világ egyik legszebb geotermikus képződménye. Hatalmas szilikát teraszok alakultak ki itt több lépcsőben, mintegy 20 méteres vastagságban. Naponta kb. 20 millió liter forró víz folydogál itt végig, és építi tovább a teraszokat. Több kisebb gejzír, és rengeteg hőforrás, valamint iszapfortyogók találhatóak itt. A szilikát teraszokon folydogáló meleg vízben csodálatos gazdagságban burjánzanak a különféle színű algák, s így a teraszok fölülnézettben hatalmas térképekhez hasonlóak. Sajnos az emberi butaság itt is tetten érhető. Jelenleg ugyanis az eredeti teraszoknak csak mintegy egy negyede látható. Az Ohakuri tavat ugyanis évekkel ezelőtt egy vízi erőmű építése miatt megduzzasztották, és így a víz elárasztotta a teraszok háromnegyed részét. Szerencsére azonban a megmaradt rész is gyönyörű, és mostmár védelem alatt áll.

Rotoruába megérkezve egy meglehetősen fura várost ismerhetünk meg. Mindenütt “záptojás szag” terjeng, de nem azért, mintha nem volnának tiszták az utcák. Egyszerűen arról van szó, hogy a város parkjaiban lépten-nyomon hőforrások gőzölgnek, és ezek árasztják a kissé kellemetlen, kénes szagú gázokat. Itt csak néhány métert kell lefújni a földbe, és már jön is a melegvíz, így hát szinte minden házban van termálfürdő.

A város legnagyobb nevezetessége a Whakarewarewa. A név meglehetősen hosszúnak és nyelvtörőnek tűnik, pedig tulajdonképpen már ez is egy rövidítés. Az eredeti név úgy hangzik: Te Whakarewarewatangaoteopetauaawahiao, ami maoriul annyit jelent: Wahiao harcosainak gyülekező helye. Ez egyrészt egy nagy geotermikus terület, másrészt maori “skanzen”, ahol az őslakosság jellegzetes építészetét és gyönyörű falfaragásait lehet megcsodálni. A park legnevezetesebb látványossága a Pohutu gejzír, amely nem túl nagy rendszerességgel, hol óránként, hol ritkábban tör ki. Az ilyen időszakosan kilövellő hőforrások általában egy központi kürtőből, és a belőle elágazó üregekből állnak. Az üregekben a leszivárgó víz összegyűlik és a vulkáni hőtől felmelegedve gőzt fejleszt. Amikor a gőz nyomása elég nagy ahhoz, hogy a kürtőben levő vízoszlop ellennyomását leküzdje, akkor a víz hirtelen kitör. A kitörés után a rendszer a környezetétől hidegebb vizet kap, azt ismét fölmelegíti, és a folyamat kezdődik elölről. A Pohotunál a forró víz általában 20 m magasra lövell, de néha a kitörés magassága a 30 m-t is elérheti. A körülbelül 1 ha nagyságú szilikát teraszt, amelyen a Pohotu gőzölg, Geysir Flatnek hívják, mivel még másik hat aktív gejzír működik itt, bár azok jóval kisebbek. Ezekon kívül több iszapfortyogót, forrásban levő iszaptavat figyelhetünk meg a parkban.

Mint látható, Új-Zéland Északi szigetének középső része hallatlanul gazdag geotermikus képződményekben, nagyon gyakori itt a vulkáni, posztvulkáni tevékenység. Erre alapozva épült fel itt a Taupo tótól északra, egy geotermikus erőmű, a Wairakei Geothermal Power Project. 1958-ban helyezték üzembe, és ez volt a világon a második geotermikus erőmű. Itt a földbe néhány száz méter mélységbe lefúrva, hosszú acélcsöveken vezetik ki onnan a magma közelsége miatt

rendkívül forró és nagy nyomású gőzt, amit azután elektromos energia termelésére használnak. Az erőmű teljes kapacitása mintegy 150000 kW, ami Új-Zéland energia fogyasztásának 5 %-át teszi ki.

A megújuló energiaforrások felhasználása világszerte egyre fontosabbá válik. És bár egy ilyen erőmű is elcsúfítja csőrengetéssel a tájat, amelyre építik, mégis talán kevesebb károsító hatása van környezetére, mint a más energiaforrásokat felhasználó erőműveknek. Új-Zélandon pedig, ahol a fehér ember megjelenése óta már amúgy is hatalmas, és sok esetben visszafordíthatatlan pusztítást vitt végbe, és ahol az élővilág is nagyon érzékeny a külső behatásokra, szennyezésekre, különösen tekintettel kell lenni az ilyenre. Remélhetőleg az új-zélandi ember már tanult az eddigiekből, és igyekszik megőrizni azt, ami gyönyörű hazájának természeti értékeiből még megmaradt.

Kedves Pelék Nagy Barátja!

A PelePressz Jelenti rendszeresen megjelenő hírlevél. Mindig aktuális információkat tartalmaz, amit Te - mint a Pelék Nagy Barátja - a jövőben ingyen és folyamatosan meg fogsz kapni. Fogadd szeretettel híreinket!

Üdvözlettel

A PelePressz munkatársai:

Főszerkesztő.....	Dr. Phd. Dryomys Nitedula
Belpolitika.....	Dr. Pele Béla, Királyi Titkos Peletanácsos
Orvosi rovat.....	Dr. Pele Pál, Börzsönyi Egyetem Orvosi Karának Rektora, a Pelék Tudományos Nagytanácsának Elnöke
Külpolitika.....	Dr. Horváth-Kerti Pele
Irodalom.....	Prof. Dr. Pele Sándor Károly
Történelem.....	Dr. Pele Béla András, a Baglyok Köpetvizsgáló Bizottságának tiszteltbeli elnöke
Hírrovat.....	Kissné Mogyorós Pele Borbála Erdeiné Pele Julianna Nagy Pele Zoltán

A PelePressz Jelenti

Összejátás?

Szerkesztőségünk információi szerint tegnap hajnalban mindenre elszánt Pelék és Vakondok egy csoportja kifosztotta a Naszály és Vidéke PeleBank központi fiókját. A PelePolice tájékoztatása szerint az ismeretlen elkövetők Vakond Benedek, az ismert és hírhedt betörő segítségével jutottak be a bank központi pánccéltermébe. A pénztintézet őrsége csak a reggeli órákban került elő, így a betörést sajnos nem észlelhette. Az örök állítása szerint ellenőrző

körútjuk során váratlan, s különösen furfangos csapdába estek. Az átélt élményekről egyenlőre nem kívántak nyilatkozni, s ugyan így nem tudtak magyarázatot adni kékszínű füleikre sem. Hírszerkesztőségünk független forrásból úgy értesült, hogy a hegyen ismét feltűntek a magukat egyetemistának mondó futóbolondok. Ők - mint arról korábban már beszámoltunk - előszeretettel lyukasztatják ki PelePolgártársaink füleit. Amennyiben a hír igaz, nem elképzelhetetlen, hogy e személyek valamilyen formában összejátszottak a betörőkkel. S ha ez az állítás valódinak bizonyul, akkor az utóbbi évek egyik legnagyobb bûnbandájának sikerült a nyomára jutni.

Díszelgés. A PeleHadsereg Szarkákkal és Erdei Fülesbaglyokkal megerősített felderítőszázada ma reggel sikeres díszrepülést hajtott végre IV. Dryomys Bela Pele király tiszteletére. Az uralkodó kegyesen fogadta a tisztelegést, bár az ünnepség hangulatát kissé lerontotta, hogy az egyik, magáról megfelejtkezett Fülesbagoly majdnem felfalta Béla királyt.

Szenzációs eredmény. Dr. Pele Pál, a Börzsönyi Egyetem Orvosi Karának Rektora a múlt héten kimagasló elismerésben részesült. Évtizedes munkáját díjazandó a Skandináv Lemmingek Nagytanácsa a Mogyorórend Nagykeresztjét adományozta Pele Pálnak. Az érintett könnyekkel küszködve mondott köszönetet a kitüntetésért. (Szerkesztőségünk ez úton gratulál az elismeréshez.)

Új autó a láthatáron. A SuzuPele Rt. ma mutatja be legújabb modelljét, a Mogyi16V-t. Az új jármű a legmagasabb igényeket is kielégíti. Mogyoróhéj szigetelésű oldala van, mely nagy biztonsággal védi meg az utasokat egy esetleges ütközés ártalmaitól. Többféle színben is kapható, bár az előzetes felmérések szerint a mogyoróbarna modellre lesz a legnagyobb igény. A Mogyi16V ára 65 dió körül alakul majd.

Áremelés. A Naszály&Börzsöny Élelmiszeripari Vállalat tegnapról jelentősen - mintegy egy dió hat mogyoróval - megemelte az alma és a körte darabos árát. A döntést a tetemes költségekkel és a rigók és egyéb énekesmadarak megnövekedett étvágyával indokolták.

Ismét őszi pénzegységek. A Dió és a Mogyoró mellett mától az áfonya, a csipkebogyó és a kökény is hivatalos fizetőeszköz lesz. Az új-régi pénzek érvényessége - a korábbi évek gyakorlatának megfelelően - jövő tavaszig tart. Az aktuális árfolyamot mindig a Nemzeti Pele Bank reggeli közleményéből ismerhetik meg Polgáraink.

A ma érvényes árfolyamok.: 1 Dió = 8 Mogyoró, 1 Mogyoró = 4 Áfonya, 1 Áfonya = 2 Csipkebogyó, 1 Csipkebogyó = 1 1/5 Kökény.

(Nem természetvédelmi) gondolatok a boksák mellett

Helyzetleírás:

Aki ott volt, az tudja. Viszont mivel a Tölgylevél nem minden olvasója lehetett ott a medvesi táborban, így kénytelen vagyok leírni azokat a körülményeket és eseményeket, amelyek az alábbi, kissé filozofikus gondolatokat katalizálták.

A tábor egyik napján a délelőtti program az volt, hogy elmentünk egy, a szállásunkhoz közel levő szénégető telepet megnézni. Köztudott, hogy manapság a szénégetés újra felfutó iparágak minősül, hiszen az egyre divatosabbá váló kerti partik, grillsütészetek, ékes magyarsággal barbekjúk elengedhetetlen kelléke ez a tüzelőanyag. A fent említett helyen egy erdélyi (ha jól emlékszem Székelyudvarhelyi) család dolgozott. Erdélyben a szénégetés mestersége még korántsincs annyira kiveszőben, mint a mi tájainkon, így logikus, hogy onnan jönnek mesterek. A családfő volt a mester, a fia a segédmunkás, az asszony pedig végezte a "házimunkát", tartotta rendben a lakást és környékét. Már amennyiben lakásnak lehet nevezni azt a szétesőfélben levő, koszlott lakókocsit, amiben a család lakott. És ez nem azért volt koszlott, mert az asszony nem tartott rendet, vagy nem takarított. Egyszerűen csak egy szétrohadt, beázó tetejű melós lakókocsit kaptak, "a székely vendégmunkásnak jó lesz ez is" alapon.

A szénégetés nem tartozik a könnyed, "fehér galléros" munkák közé. A mester, egy nagyon szimpatikus ember, elmondta, hogy általában három boksán dolgozik "forgóban": egyet rak, egyet éget, egyből pedig veszi ki a kész faszenet. Így az állandó füst és por biztosítva van. Naponta jó néhány mázsa fát kell megmozgatni a boksák összerakásához. Megtudhattuk azt is, hogy amikor égő boksa van (márpedig szinte mindig van), arra állandóan, éjjel nappal ügyelni kell. Egyfolytában figyelni, hogy jól ég-e, hiszen ha valahol túlságosan begyullad, akkor kevesebb lesz a faszén, mert elég, ha pedig nem ég rendesen, akkor- "nyersen" marad a fa egy része.

Elhangzott persze az a kérdés is, hogy mennyire éri meg ezt csinálni. A válasz az volt, hogy a kész faszén kilójáért 7 (azaz hetes) forintot adnak a felvásárlók. Ha információim nem csalnak, egy 3 kg-os zsák faszén a boltban kb. 1200 forintba kerül. Nem is beszélve arról, hogy az itt termelt faszén egy jó része Németországba kerül, ahol még nagyobbat lehet vele kaszálni. Mindazonáltal a mester azt mondta, hogy ez neki megéri, hiszen rengeteg ugyan a munka, de a kereset nagy részét hazaviszi Erdélybe, ahol sokkal többet ér ez a pénz.

Amikor kissé naivan elhangzott az a kérdés, hogy hogyan lehet mindezt kibírni (a munkakörülményeket, a füstöt és port, a nehéz fizikai megterhelést, az éjszakázást, stb.), a mester csak elmosolyodott és annyit mondott: "Hát szeretni kell a munkát".

A támadt gondolatok:

Hol élünk mi, hogy ilyen középkori körülmények között lehet embereket kizsákmányolni? Mikor érzük meg azt, hogy a "fejlettebb" országok ne úgy toborozzanak vendégmunkásokat a "fejletlenebb" országokból, hogy nemcsak jóval kevesebb bért adnak nekik ugyanazért a munkáért, hanem még az életkörülményeiket is az adott "fejlett" ország átlagszínvonalánál nagyságrendekkel alacsonyabban tartják a "nekik így is biztos jó" hozzáállással?

Hogyan lehetséges az, hogy egy kereskedelmi folyamat, jelen esetben a faszén felvásárlása és további értékesítése, ekkora haszonnal járhat? Hiszen itt "termelés"-ről, értéktöbblet keletkezésről alig beszélhetünk. Honnan hát a több ezer százalékos haszon? Nem ettől sánta a

gazdaság, hogy ott vannak a nagy pénzek, ahol nem termelődik semmi, csak simli, manipuláció és panama van?

Vajon megérjük-e valaha, hogy legyen megint egy olyan generáció, aki ki tudja így mondani: “hát szeretni kell a munkát!”? Hol vagyunk mi attól, hogy a nagyságrendekkel kevésbé megerőltető, kevésbé koszos, kevésbé unalmas stb., vagyis nagyságrendekkel sokkal JOBB munkánkra azt mondjuk, hogy szeretjük? Ez manapság nem divat. Inkább nyavalygunk és utálkozunk, ha dolgozni kell. Pedig mindenkinek jobb volna, ha megpróbálná szeretni a munkáját. És régebben volt, sőt, mint a mellékelt ábra mutatja, helyenként most is van ilyen. És így lehet rendesen dolgozni.

Kívánok mindenkinek jó filozofálgatást a felvetett kérdéseken.

Emlősvédelmi Fórum a Fővárosi Állat- és Növénykertben

Az egész úgy kezdődött, hogy szeptember elején Ócsán madarásztam, ahova Karcza Zsolt, a WWF munkatársa invitált. Ott említette meg, hogy szeptember 17-én előadóként van egy meghívója erre a fórumra, és én kaptam az alkalmon, és elmentem. Ha már elmentem, valamiképp rögzítettem azt, ami ott elhangzott, és gondoltam, megosztom a kedves Tölgylevel-olvasókkal.

Az első előadó Demeter András, a természetvédelmi szakosztály vezetője volt, és hazánk emlősfajainak védelmének a helyzetébe adott betekintést. Az országban 1370 állat- és növényfaj áll jogi védelem alatt, ebből 59 emlős, 340 madár, és 376 ízeltlábú. A Kárpát-medence, a Kárpátok, és az Alpok a legfajgazdagabb területek Európában, ezért feltérképezésük különösen fontos. Erre 50x50 km-es rácshálót használnak, ami elnagyoltnak tűnhet, de az egészet nézve mégis egész jó áttekintést ad, nem beszélve arról, hogy kisebb négyzetekben nem biztos, hogy kivitelezhető lett volna a felmérés.

Szó esett különböző egyezményekről, mint pl. a Bonni egyezmény, ami a vándorló állatok védelmét biztosítja, a Washingtoni Egyezmény, ami a vadon élő állatok kereskedelmét szabályozza, valamint a Berni egyezmény, ami a természetes állat- és növényfajokról és védelmükről ad felvilágosítást, ez mondja ki pl., hogy ha itthon nem védett egy faj, de nemzetközileg igen, akkor ugyanaz elvileg a jogi státusza - ez ellentétekre is okot ad, mivel nálunk a hörcsög (*Cricetus cricetus*) kártevőként van számontartva, míg Nyugat-Európában veszélyeztetett.

A következő téma a Natura 2000 volt, mely 2004-ig egy védett természet hálózat kialakítását tűzte ki célul, de mivel a nemzeti listákat 98-ig kellett volna benyújtani, és ez máig nem történt meg, számíthatunk némi késésre.

Néhány faj védelmének magyarországi szükségességéről is hallottunk. A farkas (*Canis lupus*) kiemelt védelmet élvez egész Európában, állományai Kelet-Európában különösen sérülékenyek. A hiúz (*Lynx lynx*) szintén kiemelten védett. A földikutya (*Nannospalax leucodon*) hazánkon kívül csak Görögországban él még, a helyzet egyértelmű. A patkányfejű pocok (*Microtus oeconomus*) Szigetközön és a Kis-Balatonnál él még, az osztrákokkal is egyeztetni kell ez ügyben. A háromcsíkos egér (*Sicista subtilis*) élőhelye eltűnőfélben van. Az aranysakál (*Canis aureus*) a Balkánra szorult, de nemrég invázióba kezdett Ausztria, Csehország, Olaszország felé, és igen nagy expanziós potenciállal rendelkezik, így nem igényel védelmet. A hibridek is szóba kerültek, védjük-e őket, avagy ne. A szabály elvileg: a magasabb státusz „öröklődik”, de a vadmacska esetében ez ellentmondásos egy kissé. Jogilag sajnós a helyzet igen nehezen megoldható. Végül a nyúlalakúak (*Lagomorpha*) jöttek - védettséget érdemelnek-e, hisz csökken az állomány, és Nyugat-Európában összeomlására is sor került.

A következő előadó Horváth Győző, a JPTE Ökológia Tanszékéről, a Nemzeti Biodiverzitás Monitoringról (továbbiakban NBM) számolt be. A csoport 1998 végén alakult, és egy tízkötetes könyvet is megjelentettek munkásságukról, céljaikról. Egy protokoll nyolc pontja: 1) kérdések, 2) javaslat a mintavételi helyre, 3) mintavétel gyakoriság, 4) mintavételi módszer, 5) vizsgált változók, 6) adatok, 7) ráfordításbecslés, 8) változtatás az eddigi módszereken.

Tevékenységüket projektekbe osztják be. Ilyen projektek pl. 1.: Védett és veszélyeztetett fajok megfigyelése, minek célja a nemzetközi szervezetek adatokat szolgáltatni, 2.: Vizes területek és felszíni vizek életközösségei, 3.: Magyarország. élőhelyei, 4.: Invázió fajok, 6.: Kis-Balaton, 7.: Szigetköz, 8.: Szikes élőhelyek, 9.: Száraz gyepek, 10.: Hegyi rétek, stb.

A különböző fajok monitorozhatósága különböző - így pl. a földikutyáról nem sokat tudunk, míg az ürget (*Spermophilus citellus*) már régen kutatják. A leggyakoribb problémák a kis mintaszám (ritka), és így a statisztika mellőzése, a faj kémélete (nehéz módszertanilag megoldani), és néhány fajnál nem lehet egyedszámváltozást monitorozni. Ilyen a denevér, farkas, európai nyérc, a menyétfélék, a hiúz, a vadmacska, a hód, és a csíkos szöcskegér.

Végül az ürge, mint indikátorfaj, került szóba. Egyrészt a monitoring miatt kell védeni, másrészt védett ragadozók tápláléka, regulálják a talaj vízháztartását a járataikkal, és hat projekthez is kapcsolhatóak. Lyukszámlálással monitorozható. Az ürgeyukra jellemző a növényzet magassága, a talajtípus, az erdő és a lakott terület távolsága, a ragadozók jelenléte és így tovább.

Harmadik előadónk Persányi Miklós, az állatkert igazgatója volt, aki az állatkerteknek a veszélyeztetett emlősfajok védelmében betöltött szerepéről beszélt. Bevezetőként az állatkertek történetével kezdte. Először csak szórakoztató szerepük volt az állatkerteknek, majd később alakult ki a tudományos küldetés. Sok helyen még mindig elavult a tartás, de az átalakulás folyamatban van. Az állatkertek céljai: 1) ökológiai kulturális központ, 2) természetvédelmi műhely, 3) szórakoztató közintézmény. A világ tízezer állatkertje elvileg mind ezen célok betöltésén fáradozik.

Először a kipusztulás dimenzióit tártra élénk az igazgató - 1950-ben 2,9 milliárd népesítette be a Földet, ez a szám mára mintegy 6 milliárdra tehető, és várhatóan 2050-re eléri a 9-10 milliárdot is. Már ma az ember egyedül 40 %-át fogyasztja el a Föld primer produkciójának, ami meglehetősen önző dolog. Emellett veszélyeztet egyes fajokat az élőhely beszűkülése, ahogy azt a Közép-Afrikában honos síkvidéki gorilla példája mutatja. A mérhetetlen fakitermelés és az ún. bush-meat trade, ami a gorillahúst, mint luxusélelmiszert terjeszti, esélyt sem ad ennek a fajnak a túlélésére. Úgy tűnik, hiába alakulnak meg olyan szervezetek, mint az Ape Alliance, a folyamat megállíthatatlannak tűnik. Közvetett veszélyt jelent a természet bekerítése, és az urbanizáció növekedése. A világ állatkertjeinek összterülete mintegy Pest területének felel meg, és a 2000 veszélyeztetett fajból csupán 878-nak van hely. A fő dilemma - melyik sebesültet kezeljük előbb? Másodszer az állatkertek többrétű természetvédelmi szerepéről esett szó, ami magába foglalja a szemléletformáló, tudományos, feltétel-biztosító és direkt faj- és élőhelymegőrző aspektust. A szemléletformálás elvileg működik is, hiszen a Föld népességének 10%-a jár állatkertbe. A tudományos szerep kutatások és természetvédelmi technológiák fejlesztéséből áll. A feltétel-biztosítás az in-situ természetvédelmi munka támogatásában, programfejlesztésben és a nemzetközi koordinációban merül ki. Végül a fajmegőrzést mentéssel, szaporítással és visszatelepítéssel oldják meg.

Harmadszor és utoljára a fajmegőrzésre terelődött a szó, amiben a rio-i egyezménynek van oroszlánrésze. Az egyezmény főleg az ex-situ természetvédelemről szól, és már jó néhány sikertörténetet elkönnyelhet magának. Ilyenek Többek között az európai bölény, a Przewalski ló, az arany oroszlánmajmocska, a Dávid-szarvas és a Rodriguez-denevér.

Negyedikként Molnár Zoltántól hallottunk a hazai denevérvédelemről. Ezek a törékeny állatok 1901 óta védettek, védelmükről a Bonni és a Berni Egyezmény is nyilatkozik. Veszélyeztető tényezők az általános élőhelyvesztés és -beszűkülés, a vegyszerhasználat, mivel rovarrevő csúcsragadozóként jelentősen kumulálódnak bennük a mérgek, a szállás- és pihenőhelyek zavarása emberi településen, barlangban avagy bányákban. Ez utóbbi részletes kifejtésre is került.

Az épületek, mint denevérelőhelyek egy sor gond okozói, a nyár közepén renoválják őket, amikor a kölykök születnek, más fajok versengenek velük, mint a gyöngybagoly, pele, galamb, a

berepülőnyílásokat elzárja az ember, és mivel koszolnak, nem szívesen látott vendégek. Egy felmérés szerint 2200 épületben 11 fajt találtak meg, hihetetlen leleményességükkel a panelházakba is bejutnak, mégpedig a kispórolt szigetelés helyén.

Barlangokban és egyéb földalatti helyeken gyakran láthatók patkósdenevérek. Ami rájuk nézve veszélyes, az a tüzrakás által előidézett füst, a vandalizmus és a nem denevérbarát lezárás. Pedig 600 barlangban mintegy 19 fajt figyeltek meg eddig. A látogatás korlátozásával, megfelelő lezárásokkal ezek a problémák kiküszöbölhetőek lennének.

Az erdőlakó denevérekről keveset tudni, mivel szabadterén felmérésük nehéz, és a hálózás is rengeteg problémával jár. Legfőbb gondot az odvas fák kitermelése jelenti, ez ellen odúkihelyezéssel, avagy szálláshelyvédelemmel és -jelöléssel lehetne valamit tenni.

Mint mindenütt, itt is fontos szerepet kap az ismeretterjesztés, ifjúságnevelés, hiszen van, aki még mindig babonából retteg ezektől az állatoktól (lásd Drakula-sztorik), és ezért irtja őket, ahol csak éri. A jövő céljaiként említést nyert a kapcsolattartás a kezelőkkel (egyház, természetvédelmi igazgatóságok, erdőgazdaságok), a természetvédelmi tudatformálás, az információcsere itthon és külföld között, és hát a pénzáramlás nem utolsó sorban.

Ötödikként került sor Karcza Zsolt ismerősömrre, és ekkor már jelentős csúszásban voltunk, így gyorsan elhadarta a hód-visszatelepítés során szerzett tapasztalatait. Jóllehet maga a visszatelepítés már száz éve folyik Európában, mi csak 1996-ban kezdtük el. Célterületként a Duna-Dráva Nemzeti Park, és a Gemenci Tájegység látszott a legalkalmasabbnak. Mielőtt idekerülhettek volna a hódok, élőhelyalkalmassági vizsgálatok és különféle engedélyek beszerzése volt szükséges, amiből főleg az utóbbi tetemes időt igényelt. Előbb-utóbb azonban elérkezett a hódok ideje. Az Ausztriából és Németországból származó állatok a WWF-Ausztria ajándéka voltak. Befogásukat, jelölésüket és az egészségügyi vizsgálatokat a Konrad Lorenz Intézet végezte el. Szállításuk közúton, speciális ládákban történt, az út Hegyeshalmon át 6-7 órát vett igénybe, és kilenc menetben oldották meg. Harminchárom állatból csupán egy pusztult el a szállítás folyamán, ami pl. a horvátok eredményeihez viszonyítva igen jó aránynak mondható. A hódok itthoni állománybecslése, monitoringja aztán nehéznek bizonyult főleg rejtett életmódjuk és gyakoriságuk miatt. Kézzelfogható bizonyítékot jelenlétükre a rágásnyomok, hódvárak, kotorékok jelentenek csupán. Télen természetesen jobban követhetőek. A nyomok rapszodikusak, hiszen az állatok még mozgásban vannak, nem igazán telepedtek még le, és a Duna sem állandó a maga árhullámaival. A hódok jelölése sajnos csak halál utáni beazonosítást tesz lehetővé, de ez is egy módja az állomány nyomon követésének. Jugoszláviában három megfigyelés támasztja alá, hogy egyes példányok lefele úsznak a Dunán. A jelenlegi visszatelepítésen kívül a hódok önerejükben is megjelentek már nálunk, egyrészt Zala megyéből, a horvátországi visszatelepítés folytán, másrészt a Szigetközben, ahol a hetvenes évek osztrák visszatelepítésének kóborlóit telepedtek le, és láthatóan jól érzik magukat, mivel állandóan 5-10 család tartózkodik ott, és az állomány erősödik. A jövőben terveznek visszatelepítést a Tiszára is, mivel magától nem tud átúszni a Dunáról az állat, bár egy felszólaló szerint a Tiszában jó pár éve él már egy család. Az mindenesetre biztos, hogy a Gemenci Tájegység kiváló otthonnak bizonyult, a visszatelepítés sikeresnek mondható.

Utolsó előttiként Sándor István, a Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Közhasznú Társaság tagja, természetvédelmi igazgató helyettes a Przewalski ló (*Equus przewalski*) visszatelepítéséről beszélt. Ma ezekből a vadlovakból csupán 1500 példány maradt fenn, mind állatkertekben, mivel az utolsó példányt a hatvanas években sikerült lelőni Mongóliában. Felmerült a kérdés, hogy meddig érdemes ex situ tartani a fajt, így 1992-ben elkezdődött a

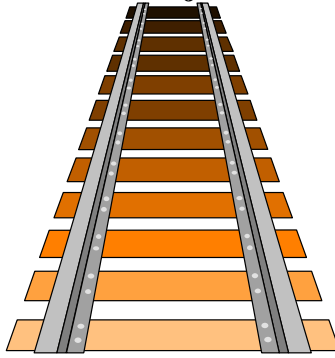
visszatelepítése eredeti élőhelyére, az ázsiai sztyeppvidékre. Négy helyen kísérleteztek, de a többség kudarcba fulladt, főként az ivóvízhiány, vagy emberi zargatás miatt. Angliában is próbálkoztak, de mint tudjuk, Anglia vegetációja meglehetősen távol áll a sztyepptől, és a ló ürülékének nincs természetes dekompozitora. Végül zárt, kis természetvédelmi területen félszabad formában elkezdtek ott a visszavadtatást. A fő kérdés az volt, hogy lehet-e Európában helye a vadlónak? Ekkor merült fel Hortobágy, mint kísérleti hely. Sokféle szempont alapján mérlegelték, hogy szabad-e behozni egy végső soron tájidegen fajt egy ilyen értékes élőhelyre. A szürkemarha taposását is végül is évről évre kiheveri a puszta, és a legeltetés végül is megakadályozza az elnadásodást, így nem kell aratni. A többi élőlény szempontjából is megpróbálták szemlélni a problémát, de míg az ürgének hasznos, addig a túzoknak káros a legeltetés. A ló szempontjából ideálisnak mondható a terület, a maga változékonyságával, mozaikosságával, az ivóvíz-ellátottság is megoldhatóan látszott, mivel csatornák szelik át. Végül is 1997-ben úgy döntöttek, hogy megpróbálják a betelepítést. Több országból érkeztek állatok, és több, egymástól független ménest alakítottak ki, ebből következik, hogy a területigényük is igen nagy. Helyileg a Pentezug bioszféra-rezervátum magterületén található, padkás szikes élőhelyen. Úgy néz ki, hogy sikerül most már mindennemű humán beavatkozás nélkül fenntartaniuk magukat, mert az első télen még kaptak szalastakarmányt, de idén már nem volt erre szükség. Körmölést sem igényelnek, a patájukat irigylésreméltó szabályossággal vedlik le, a szélei letöredeznek. A kullancsot csak a steril országokból (Anglia) érkezők nem viselik jól, bár mindannyian kidörzsölik, és így teljességgel eltűnik egyébként sem túlzottan pompás sörényük. Egyszer az életükben kerülnek ember kezébe, ekkor egyedi sütetést kapnak, vért és sörénymintát vesznek tőlük az apaság megállapítása végett. Úgy tűnik, működik a dolog, és ez már csak azért is öröndetes, mert ezen kívül összesen két életképes ménes él szabadon a Földön, egy Mongóliában és egy Kínában.

Utoljára a fórum tulajdonképpeni szervezője, Gera Pál vette át a szót, aki a vidravédelemről kívánt volna beszélni, de az idő úgy elszaladt, hogy már csak néhány szóra futotta neki, bővebb információt két kiadványában lehet olvasni. Az Alapítvány a vidrákért 1995-ben alakult, főként attól ösztökélve, hogy a Szigetközben és a Hanságban eltűnt a vidra. Ezért Somogy területén kialakítottak egy vidraparkot, ahol zavartanul éldegélhetnek e bájos jószágok. Az alapítvány céljai közé tartozik, hogy megjelenjenek a parlament környezetvédelmi bizottságában, ahol még többet tudnának tenni. Szó volt még természetesen az ismert halgazdálkodó-vidra ellentétről is, de csak említésképpen. Aki mélyebben érdeklődik a téma iránt, annak ajánlom eme két kiadványt: Vidravédelem és Ismerjük meg hazánk menyétféle ragadozóit!, mindkettőt Gera Pál írta, és az Alapítvány kiadásában jelentek meg.

Nos, ennyi lett volna ez a fórumféleség, remélem, a várakozásoknak többé-kevésbé megfelelt, nekem tetszett, ha a vége kissé hektikus is volt már. Mindenesetre tudom ajánlani az efféle szakmai összejöveteleket, lévén, hogy nem csak informálódhat az ember, hanem rengeteg emberrel is megismerkedhet, akik az őt érdeklő berkekben tevékenykednek, sőt, netán rég nem látott ismerősökre is bukkanhatunk.

Dorogman Csilla

Sínek a tájban 3.

Kisvasutak a Medvesen

A Medvesen kifejezetten személyszállítást végző kisvasút nem járt, viszont a barnaszén és bazalt bányászata két keskenynyomközű vasútvonal kiépítését is igényelte.

Az egyik, kőszállító kisvasút az Eresztvénytől vezetett a somoskőújfalui nagyvasúti rakodóig. A fennsíkon kibányászott bazaltot siklopályán eresztették (innen származik az Eresztvény név!) le a kisvasútig. A kisvasút egykori nyomvonala helyén ma a sárga turistajelzés vezet Somoskőújfalutól egészen a máig megmaradt vasúti alagútig, innen a jelzés délnek fordul, de a vasút vonalvezetése az alagúton át egészen Eresztvényig követhető, földút formájában.

A másik kisvasút története jóval érdekesebb, hiszen fogaskerekű volt, ami kis hazánkban nem számít mindennapos technikai megoldásnak.

A területen található barnaszén 1766-ban fedezték fel, iparszerű bányászata 1840-től 1959-ig tartott. 1868-tól építették ki a bányatelepet, később ez lett a mai Salgóbánya. A környék egyik legszebb és leggondozottabb bányásztelepülésének számított, ebből valami szerencsére ma is látható, az ipar teljes leépülése ellenére.

A Salgótarjáni Vasgyár és Salgóbánya között a gyár 1871-es megnyitására már kész volt az összeköttetést biztosító vasútvonal. Fogaskerekű és adhéziós szakaszok váltogatták egymást a pálya meredekségétől függően a kb. 6 km hosszú, 222 m szintkülönbségű pályán. Eleinte lóvonatást alkalmaztak, a gyárban a termelés azonban éveken belül a többszörösére nőtt, és a megnövekedett igényeknek a vasút ebben a formájában már nem tudott eleget tenni.

A gőzvonatás bevezetése 1881-ben történt meg, a florisdorfi gépgyártól beszerzett mozdonyal. Lejtmenetben szenet szállítottak, hegymenetben bányafát, illetve a salgóbányai lakosság számára szükséges fogyasztási cikkeket.

Személyforgalomra hivatalosan nem rendezkedtek be, de időnként egy vagy két személykocsival utasokat is szállítottak. Az utazáshoz szükséges engedélyt a Vasgyár titkárságán kellett beszerezni az utazni vágyóknak, azonban szükség esetén a vonatvezető is kiadhatta. 1883-ban komoly baleset történt a vasúton. Hegyemenetben a mozdony fogaskerekéből két fog kitört, majd a megfutamodó szerelvény egy kanyarban kiborult. A balesetben a fűtő, és hat utas életét veszítette.

Ezután a vállalat új mozdony beszerzését határozta el, a felkérést a fogaskerekű járművek gyártásában komoly tapasztalatokkal rendelkező svájci Winterthur céghez intézte. (Érdekesség, hogy később ugyanez a cég szállította a budapesti Fogaskerekű Vasút első két villanymozdonyát a

vasút 1929-es villamosításakor. A mozdonyok egészen 1973-ig, a vasút rekonstrukciójáig kitűnően látták el feladatukat. Az egyiket (30 psz.) múzeumi célokra megőrizték, meglehetősen lepusztult állapotban ma is a városmajori telepen őrzik. Felújítására persze nincs pénz.)

Visszatérve a salgótarjáni Fogasra, a Winterthur szállította a kért gőzmozdonyt, amit mintául használtak a gyár saját műhelyében legyártott két újabb mozdony építésekor. Az igények mind a teher-, mind a személyszállítás területén egyre nőttek. Az 1950-es évekre a vasút elhasználódott, a kibányászható szén mennyisége is csökkent. 1953-tól szenet kevésbé, utasokat annál inkább szállítottak, annak ellenére, hogy hivatalosan a vasút nem volt a közforgalom számára megnyitva.

1956 őszén a vasút befejezte működését. Az 1956 utáni megváltozott politika kevésbé kedvezett a nehéziparnak, így a vasút felújítására sem jutott pénz.

1957 július-szeptember között a vasutat elbontották. Nyomvonala ma is bejárható, ugyanis a piros turistajelzés jó darabon a Fogas helyén halad. Emléke azonban az idősebb helyi lakosság körében továbbra is él.

Szelényi Gábor

Sok - sok keréken

A már jól megszokott korán reggeli keléssel kezdődött minden, és már a Keletibe való bejutás sem volt zökkenőmentes, amit részben a szentendrei HÉV felújításnak is köszönhetően részben pedig utunkra való tekintettel inkább nem részletezem, mi okból. A vonat tehát szerencsésen elindulhatott a hatalmas biciklista tömeggel.

Megérkeztünk Salgótarjánba ahonnan még egy 23 perces bicikliút várt ránk a szervezők jóvoltából már csomag nélkül, és tekertünk Zagyvarónára. Épp csak lepakolni és a szállást szemrevételezni volt időnk és már mentünk is tovább egy kis h, t elei bemelegítésre. A Medves - fennsík egyből megtett nek kb: 500m szintkülönbség, s megtekintettük a legl tv nyosabb bazaltorgon kató miután egy kis természetbeni fejtőn vettünk részt egy igazi kihálóból, v b ny szfalu kocsmja eltti j tsz, r alma, s körtefalkal övezett gyep, n. Btran mondhatomévaldi erdei iskola volt. (Nekem szerencsére nem kellett jegyzetelnem csak, lveznié hogy v, gre k, nyszer n, lköl okulhatok, s okosodhatok)

A bazaltorgon k l tv nya sajnos a gyomnövényeknek köszönhetően nem volt kifogástalan de megérte. Fleg a kil t s a hegyoldalról.

A fennsíkot is megtekintettük egy mesterséges tó közbeiktatásával. Mérete nem jelentős csak egy kis hangulatos halastó. Fk rejtek, ben bujk l tengerszem. A fennsík megtekintése csak egyik fel, n való bicikliz, st jelentetté hisz egy h, t llt rendelkezőnkre a megismerés, s, re. Csak egy hat r k vel ismerkedtünk meg, s Nagy-Salgó fel, vettük az irányt.

Az út el ször lefel, vitt azt n felfelé, s mivel meredek is volt, s köves is egy bicikliket az utolsó 100m el tt egykupacba letettük, s a m r tapasztalt, s sokat l tott vezet ink egyik, re bztuk.

A kil t s innen is fenséges volt. Itt is hallgattunk egy kis fejbe törekvő információt, s akiknek volt meg kedveé tmehtek a szomsz, d dombra a Kis-Salgó romjaihoz. (Sajnos nem vagyok biztos benneé hogy a dombot vagy a romot nevezik gy. Bocsi) Utunk innen hazafel, vitté ugyanis m r el, g, hesek, s => f radtak voltunk.

A szerencsés, sebbek hazatal lta szerencsés, tleőbbek pedig keröltek... Az otthoni, teldopping ut né megújult er vel prób l t k n, h nyan ljb l lefrasztani magukat. Ezt a tavaly m r j l bev l t focial tett, k. Erre sz l l sunk tők, letesen alkalmas volt (b r sz l l sad ink kifejezetten ellenezte, k (volnaé ha tudt k volna)). Ez egy m vel d, si h z volté ahol a n, z t, r r l hi nyoztak a be, p ttt sz, keké, s a kos rpal nkok tornateremk, n való alkalmaz s r l rulkodtak. gy h t mi sem akartuk rendeltet, s, t l elt, r en alkalmazni.

Est, nk a vacsora ut n ve t, ssel folytatódtté azt n szabadfoglalkoz s 11-ig Kedden reggel (, s ELMÖLETILEG minden reggel) 7 kor kellett kelnünk. El z este demokratikusan megszavazt ké hogy ma a biciklist bor keret, ben busszal megyünk mindenhoáé gy egy ökiső szjh l s ut né azok akik a bicikli mellett adt k le a voksukaté engettünk a k, nyszernek.

Teh t elindultunk a tarj ni veggyapotgy rbaé hogy megtekintsük az NTSZ

levegő minőség-vizsgálata. Mivel korábban, rkeztnék a tarjani buszigazgatás g normálidőjének alkalmi költségeknek a győrs, g, velé a győrs valamilyen alkalmazottai körbevezettek minket. - Mi tagadás nem volt, pp hideg és hisz az új megoldást hoz nem,ppen kis h m,rs, kletre van szaksz, g-

Költségeknek a segítés, g, velé elmentünk eb, delni a város legolcsóbb, tterm, beé ahonnan melleleg a vacsoránkat is kaptuk.

A jász falatokat utána Somoskőre mentünk, s a szlovákok jász volt ből megtekinthetők a kerítés, magyar oldalról. Innen hazig gyalogtérzünk a szabadterület nyílt területén, s a fennsík legjobb kört, s, n keresztl.

Megnézzük a helyet isé ahol a kisemlé sökről hallhattunk eladást. - Míg aki hallotta. Úgyanis pillanatok alatt elszenderedtem, s mint utóbb kiderült bele is horkantottam a tanárbaé ami, rt ez tön szereln, k eln, z, st k, rnié fleg az eladást. - Innen nem messze ism, t megtekintettünk egy tavat amit már nem félék hanem legalább 20m-es sziklafalak határoltak 3 irányból.

Sikeresen vissza, rkezünk, s elfogyasztottuk vacsoránké mielőtt szokos módon felkerestük volna a falu vendéglátóipari egységének valamelyikét. Szerdéről nem sok emlékem van. Igen sokig aludtam. No de nem amiatté hanem mert, n ezen a napon kikészítem az ilom sra azokaté akik nem bírták a ökök, pz, stö (Kötelelességük szűrtotta ket háza.). Ad, lut n, s az este a szokos módon zajlott.

Csőtörtőkön a csoportokra bontás utáné szemlé szerint a vízminőségvizsgálattal tartottam. Tarthatam volna ugyan a madár szokkal is vagy akár a rovar szokkal. Megmértünk 3 forrást, s egy tavat. Az egyik forrás eredés, n, l sötét, srga a földé olyan kenes szőn de a szagtalan g alapján nem tudjuk. Mindenesetre jón, z ki. Fleg kicsit tvolabb az eredést lé ahol a behulló levelek egymáson megkövülnek a vízben kioldód (azt hiszem) agyagtól.

Penteken lttünk igazi szőn, get t, s korom fekete embert. Ha rossz a szőlirány 1é5m-re se ltni a főtől, s alig néhány másodperc kell hozzáé hogy az ember ruhájának tökéletesen magba gyazza az a bizonyos főtöt. Ma ism, t feltekertünk a fennsíkra, s ism, t fejt gőt hallgattunk. Ezt a Bagoly-tanyáné aminek a definiálására inkább nem vállalkozunk (semmi kedvem hatalmas ostobaságokat összehordani) Elg annyit hogy egy szervezet v. egyesület öhadiszállása. Elbicikliztunk egy hangyányi hasad, khezé ahonnan radak, nes szag, s a meleg levegő az alatta, g szőnnek köszönhet en. Telen lttőlág virgának itt a növények, s az egyhangú havas tőjk, p, té megbontják a n, ha virgáz zöldek. Nem semmi ltvny lehet.

Felkerestünk még egy pelescsalót is az erdő egyik odvas fájában, s a özők szokos pofavízítő után magukra is hagytuk ket, s tovább lttünk megnéznéi hogyan szedik a többiek a kisemlécsapdokat.

Szombaton megvizsgáltuk a rovarcsapdak tartalmát, s örövidő elköszület után bevetettük magunkat a falu melletti erdősrőjébe, s egy forrás teljeskörű vizsgálat utáné az ezzel jő sok-soké kőszőcsuszó és mésző taktikázó

,s szempr̃ba közepette Ńri sit sz mh borŁztunk a d,lut n folyam n.

Ezen az est,n is volt vetŃt,sé mint elm,letileg mindegyiken.

Vas rnapunk a hazajövetel f radalmaival ,s szŃvf jdalmaival telt.

Szem,ly szerint nagyon örŃlöké hogy ism,t r,szt vehettem ezen a fakultatŃv
tanul ssal egybekötött kir ndul ssorozaton ,s ezŁton köszönöm mindenkinek.

(Ńs ha valakinek m,g nem v lt volna vil goss augusztus utolsŃ het,ben volt
ez a kis ny rv,gi kiruccan s)

BuŁs K lm n

1999. 09. 02.

Játsszunk...

Írta: Bakó Botond Zoltán

„Az erdő alján haladtam, a távoli kék csúcsokat nézegetve. Sehonnán olyan szépen nem látszott az ősz, mint innen az erdő aljáról. Csodás giccs terült el a lábaim előtt, úszó vizek lányos szalagjai, utak és ökrök, távlatok és ábrándozó kecskék, lebegő ölyvek és nyikorgó szénégető szekerek. Ha az ember kellőleg megfojtotta magában a haladott kultúrájának pimasz gondjait, akkor megadatik neki a szépség, hogy üde és boldog porszemként táncoljon a naplementében. De fájdalom, tele vagyunk kultúrával és gondokkal, mint csapzott kuvasz a bolhával: csípnek, gyötörnek kultúránk parazitái, minduntalan le kell táboroznunk, hogy fogunkkal nyakon ragadjuk őket. Közben pedig lemegy a nap és lőttek az üde és boldog táncnak, alkony borul a tájakra és sötétség a szívünkre.” (Karácsony Benő: A megnyugvás ösvényein)

Hazafelé tartottunk a Medvesi táborból, előttem Patyus Ladája rótt a kilométereket. Fáradt voltam, már egy órája csak az útra próbáltam összpontosítani a figyelmemet. Szemem előtt néha kimerevedett a táj, az autók előttem kígyózó sora másodpercekig valami utópisztikus álom rémlátomásává változott. Csak a szállított csapdák meg-megújuló zörgése, és az elalvástól való félelem tartott ébren. Bennem lüktetett még az eltelt hét minden izgalma, aggodalma, és öröme. El-elrántottak a valóságból, húztak magukkal a múltba. A megismételhetetlenség, az egyszeri történés minden szomorúsága rám telepedett.

Milyen furcsa is ez, hiszen amíg kattogtak ennek a medvesi hétnek a „kerekei” ,addig minden percét átéltem, élveztem, Most mégis a szomorúság közelít öles léptekkel, amiként szegény Berzsiánhoz is Lázár Ervin „meséjében”. Eleinte nem is értettem ennek a hírtelen hangulatváltozásnak az okát. Az egyik falun áthaladtunkban egyszer csak megpillantottam egy csapatnyi játszó gyereket az út mentén. Ekkor mindent megértettem abból ami akkor bennem lüktetett. Igaz játék, mégis igazi, komoly játék ez az egész. A szó nagyon nemes értelmében. Amikor igen fontos, hogy a mondanivalónk, a világvilágunk nemcsak eljusson, hanem meg is kapaszkodjon a egymás lelkében. Azt gondoltam, ezt nem is érdemes másképp csinálni. Csak így játszva, egymásra kacsintva, nagyot nevetve ha valami nem „smakkol”, komolykodva ha nagyon fontos dologgal hozakodik elő valaki. De ez a játék csak addig lehet, amíg él az a közösség, ahol világra jött. És ez volt az a pont ahol elszomorodtam. Meddig maradhatnak meg egymásnak ezek a „játsszó társak”, ha már ilyen csuda mód egymásra találtunk korosztályi, neveltetésbeli, sőt világnézeti szakadékok dacára is? Mikor fogjuk azt érezni, hogy nem fontos, hogy elmeséljünk valami nekünk lényegeset? Mikor fogunk csak „úgy” köszönni egymásnak a folyosón, sietve, mert úgysem érdekes az egész? Mi tart össze, vagy mi tartott össze minket ezen a héten, ezekben a hónapokban? Átmenthető-e ez még valameddig? Nem tudom a választ, de szeretnék hinni, bízni valamiben, bennetek, magunkban.

Játsszunk

1. Játsszunk, játszunk, játszunk,
Addig jó, amíg csak játszunk lassan indulós
nótát,

Játsszunk bolondot, bölcszet és némát,
Játsszunk, mindegy, akárki szól rád,

Addig jó, amíg csak játszunk, játszunk,
játsszunk, játszunk.

Játsszani segít neked,
Hogy te is játszol velem.

2. Játsszunk a mások türelmével,
Játsszunk a mások szerelmével,

*Játszunk, játszunk szabállyal, tűzzel,
Addig jó, amíg csak játszunk.*

*3. És csak játsszuk, hogy játszunk.
Játszunk, amíg a deszkákon állunk,
Játszunk, amíg lejjebb nem szállunk,
Addig jó, amíg csak játszunk, játszunk,
játszunk, játszunk.
Játszani segít neked,
Hogy te is játszol velem.
Játszunk, játszunk, játszunk
(Lokomotív Gt)*

Természetvédelem avagy természetes védelem?

Gondolták és írták: Janó Tamás + Kovács Marcell + Matlári Ferenc + Solt Éva Vilma + asszisztens: Chlepkó Tamás

Vajon értitek -e, miről beszélünk ? Vajon mi értjük-e, hogy miről beszélünk ?

Nyáron a táborban, sokadszorra elgondolkoztunk azon, miért csináljuk ezt ? Csináljuk-e ezt ? Mit? Leültünk néhányan és triviális kérdésekből nagy problémát csináltunk. Bár amatőrök vagyunk, de vitaindítóknak, elgondolkodtatóknak jó lesz.

Abból az állati egyszerűnek látszó kérdésből indultunk ki : Miért kell védeni a természetet ?

Most ne hagyd abba a cikk olvasását, most fog csavarodni !

Válasz : Szükségünk van a természetes természetre. Mert ha kilukasztjuk valahol, akkor el fog süllyedni. Az egész csónak, nemcsak a luk. Aszongyák, ha megbontjuk az ökológiai egyensúlyt, a végén mi is eldőlnék. Ennek az ökológiás borulás válasznak persze még nem láttuk a bizonyítékait. Mért nem lehet az, hogy egy klassz kis GMO növényvel bevetjük a föld mindkét tekét -miután kiirtottuk az összes kártevőt valami iciddekkal-, és persze rezisztens is, mint a rozsdamentes acél. Az egész föld 1 monokultúr(h)a. Benne van az összes esszenciális is, sokféleképpen elkészíthető, így ilyen íze van, úgy meg olyan. Oxigént termel, + minden. És akkor, van ami kell, nincs szükségünk a sündisznóra, meg az őserdei kis bogárra, aki csendesen csoszog a fakérgen. Sem azt nem tudjuk, hogy ez lehetséges-e -azaz nem temetne maga alá az elásott természet-, sem azt ,hogy nem lehetséges !

Tegyük fel, lehetséges, de van más érv is a védelem mellett:

Szükségünk van rá azért is, mert a változatosság gyönyörködtet; kell az agyunkat ingerelni az egészséges fejlődéshez.

És még ilyen hasonlók, amiknek a lényege valamiképpen az: a szükségünk az úr, és tulajdonképpen azért védjük, mert magunkat féltjük, önzőek vagyunk.

Modern világunkban megengedhetünk egy merész elképzelést. A már említett szuper termelés mellett, olyan tökéletes virtuális valóságot, ami totálisan nyújtja a természet élményét: ránk trombitál az elefánt, és akár a kullancs is belénk fúrhatja csöppnyi fejét. Na ebben az esetben miért védjük a természetet ?

Ha nincs/nem lenne szükségünk rá, akkor is védenénk, vagy most csak azért védjük, mert magunkat szeretjük és önző disznók vagyunk ?

Mi azt mondjuk, akkor is védeni kellene, de nem tudjuk igazán jól megindokolni, miért. Mert a természet mintha szeretettel fogadna minket és erre csak szeretettel érdemes válaszolni, kvázi (?) érzelmi kapcsolat alakul ki. És miért szeret valaki? Csak. Ha azért szeret, mert az neki jó, akkor magát szereti és ez olyan, mint a prostitúció: valamit valamiért. Mellesleg, mint már kifejtettük, azt az ingert, ami miatt megszeretnénk a természetet, a virtuális valóságunk is tudná produkálni. Tehát csak. Mi a fenéért gondoljuk mégis, hogy védenünk kell a természetet ? Segítsetek !

Itt egyelőre abba hagyjuk, de folyt. köv. . A következő dolgok felé kalandoztunk még el, amiről majd szeretnénk irogatni: Miért lenne jó, ha növekedne Magyarország népessége; túlnépesedés; városiasodás szükséglete - hasznossága; az egyéni felelősség határa; önkorlátozás, vajon ennyi ember nem természetszennyezőnek tartott normális fogyasztása, a hatalmas mennyisége miatt nem teszi már eleve tönkre a természetet ?

Várjuk hozzászólásaitokat a szerkesztő által megadott helyre, vagy személyesen egy traccspartin.

Tógy !

Nitedula - hangolt vertikál 144 MHz-re

Írta: Urkon Ede

Említettük, hogy volt a PELE. Az általuk okozott kárt ellensúlyozták, mert természetükből adódóan egy amatőr- és környezetbarát antenna - array megoldást kínáltak, csekély papírbeli ellenszolgáltatásért.

Forgalmazás és QSO-zás során vettük észre a csillapítás-jelenséget, melyet sokáig nem értettünk. A következő megmagyarázhatatlanság az SWR-mérőn volt obszerválható: az antenna elektromos jellemzői változtak meg - a rezonancia csúszkált a sávban, valamint néha teljesen szélessávúvá vált a Ringo.

Néhány távcsöves mérés után rájöttünk a dolog nyitjára. A kedves-védett-pelék (Dryomys Nitedula) felmáshztak az antennára. Na, innen kezdett a dolog megmagyarázhatóvá válni. Héztéa, tanul vegyészünk, a hordozható laborjával analizálta a pelék szörzetét és a bőven hozzáférhető anyagokból megállapította a pele belső elrendezésének a dielektromos állandóját, admittanciáját, valamint a szörzet nagyfrekvenciás kapacitását. A végső konklúzió megdöbrentő: a szörzet bizonyos mennyiségű nagyfrekvenciás energiát - annak minden információ-tartalmával - néhány msec.-ig képes megőrizni, majd a test szerencsés struktúrája miatt FIFO (first in-first out) működési módban kisül. A kis távolság miatt a rezonáns rendszer - itt az antenna - ezt az energiát passzív retranszlátorként elsugározza. Ebben az időszakban az antennába betáplált teljesítményt a pele rövidre zárja és akumulálja, azaz a szisztem mint periodikus feltöltésű bioelektromos irányhatású radiátorként funkcionál (a továbbiakban: PEFBIR).

Mint minden nagy felfedezés, ez is az alkalmazási kutatások síkjára tolodott. Adott volt a jelenség, volt rá magyarázat, de nem tudtuk tudatosan, a kívánalmaknak megfelelően felhasználni. A peléket olyan koordinátákra kellett pozicionálni, hogy az elnyelődés egyrészt rezonancia, másrészt karakterisztika-helyesen funkcionáljon. Végül, néhány a rendelkezésünkre álló megmaradt - nem nagyon elrágott - szakirodalmat áttanulmányozva megoldottuk a feladatot.

A pelék direkt vezérlését - a Rádiótechnika és a CQ-HA számaiból kitépett lapokból méretezett papírlapból (fecnik) végezték. Markánsan jelentkezett a havi lap minőség a rutinok végrehajtási sebességében. (Kísérleteztünk a turbósítással, de a felhasznált ÖKM egy-két lapjánál a végrehajtás lefagyott, az idén az ivar-vezérléssel: az antenna különböző pontjaira koordinált pelék ivarhelyes kaszkód-, illetve kaszkád kapcsolását akarjuk felhasználni. Látható, hogy a munka csak idén indul meg igazán, mert nagyon szeretnénk, ha felfedezésünket teljes mértékben amatőrtársaink rendelkezésére bocsáthatnánk. Tervezzük a rövidhullámú, a 70 cm-es, valamint az anti-repeater szelektív kutatását is. Ez utóbbinál a pelék pozicionálását az átjátszó vezérli a mikrogépen keresztül, adásra kapcsolásakor a pelék a legnagyobb csillapítást adó pontra torlódnának, természetesen előjelhelyesen.

A fényképen látható pele-struktúrából adódóan lehetőség látszik az antenna egyidőben háromdimenziós polarizációjára is, mely a műholdas rádiózásban jelenthet távlatot, a bukácsoláskompenzációs megnyugtató megoldását kínálva.

HA5BWW

1999. máj 9.
- Széman Rita:
Bálahangok-gyerekrajok
1999. máj. 20.
- Bakó Botond:
Erdélyi utakon
1999. jún 20.
- dr. Samu Ferenc:
Ne féljünk a pókoktól
1999. okt. 6.
- Peleévad búcsúztató bál Tahiban
1997. okt. 17-18.
- Szelényi Gábor:
Lesipuskás a természetben
1998. márc. 11.
- Házi Judit:
A fahatár fölött...
1998. ápr. 15.
- dr. Sárospataki Miklós:
A „bumbucok”
1998. máj. 20.
- Környezet- és természetvédelmi tábor a Medvesen
1998. aug. 24-31.
- dr. Nagy Péter:
A teremtés valódi koronái: a fonálférgék
1998. szept 23.
- Nyáridézõ teadélután
1998. okt. 22.
- Bombusz-ológiai kirándulás
1998. nov. 7.
- Peleévad búcsúztató bál Pusztaberken
1998. nov. 22.
- Gyurján István:
Barangolás Borneón
1999. febr. 24.
- dr. Kiss István:
Békamentés a szaporodási stratégiák tükrében
1999. márc. 16.
- Békamentés
1999. márc. 24-27.
- Bombusz-ológiai kirándulás
1999. ápr. 5.
- Évadnyitó bál Nagyörzsönyben
1999. ápr. 9-11.
- Viperák a láthatáron...
1999. máj. 8.
- Daliás cincér fotózása a Bakonyban